

Nyitott kapuk: Király Tamás '80s

tranzit.hu, Budapest
2014. október 10 – november 28.

Legendákhoz nyúlni mindig nagy kockázattal jár. A miszticizálás, kultuszépítés, a beavatottság érzetért folytatott vetélkedések árnyéka valahogy mindig rávetül a legendás alkotókkal foglalkozó vállalkozásokra. Bevallom, tartottam ettől a tavaly elhunyt KIRÁLY TAMÁS első alkotói évtizedét (a hetvenes évek végi indulástól kezdve a nyolcvanas évekbeli tevékenységét) feldolgozó kiállításra indulva. A megnyitóra nem jutottam el, nem regisztráltam időben, a *tranzit* befogadóképessége pedig véges, és tudom, a barátok, régi szövetségeseik, támogatók és egykori résztvevők szerencsére sokan vannak. Bár jó lett volna, ha ezt a figyelmet egy kicsit hamarabb, még életében megkapja.

Király Tamás alkotótevékenységének értékelése, úgy tűnik, mindeddig kicsúszott a szakírók figyelmének mezejéből. Talán a legkevésbé sem besorolható, vizionárius összművészeti

felfogása miatt ébresztett nyugtalanságot mindazok körében, akik a képzőművészet, a performance és a happening, az előadóművészet, a film vagy mindenekelőtt az (anti)divat felől közeledtek a hivatalos művészképzés határain kívül indult munkásságához, vagy legalábbis annak történeti dimenzióba helyezéséhez. Az elitista és az underground sznobizmus egyaránt bénító jelensége sem segítette elő a kritikai feldolgozás folyamatát, és az önmenedzselés sokszor emlegetett hiánya, a nyolcvanas évek végén nagy nemzetközi karrier kapujában álló, de végül mégis Magyarországon „ragadt” alkotó döntése előtti értetlenség is hozzájárulhatott ehhez. Részben a kiállításnak köszönhetően is, úgy tűnik, hatása sokkal nagyobb, mint ahogy a pusztán az alkalmazott és autonóm művészet határán húzódó értelmezés lehetőségei vagy az életmű szubkulturális, queer, pop vagy a reflektáltan freak show-elemeket tartalmazó vonatkozásait előtérbe helyező szempontok kijelölnek. A ruha-újrahasznosítás néha gerillaakció-szerű, egyéniségvédő közösségi tettként például már a nyolcvanas években megjelent a tevékenységében, vagy a szürke gulyáskommunizmus uniformizált vizualitása elleni, punk/new wave által lelkesített tiltakozásban, amelyet a „még hordható”, de szélsőségesen extravagáns kiegészítőiben keltett életre az ő személyét és alkotótársai személyét övező legenda alapját képező New Art Stúdió rendszeres látogatói számára. Ezek a

Nyitott Kapuk: KIRÁLY TAMÁS '80s, 2014, tranzit.hu, Budapest
(részlet a kiállításról) © Fotó: Tulusz Hajnalka

kiegészítők, a fémnek tűnő purhab, az ezüstnek látszó papír, felvetnek egy megszire mutató kérdést: vajon kapcsolatban vannak-e a hetvenes évek művészetének anyagtalanító felfogásával, vagy csupán az olcsóság és a punkesztétika találékony-sága áll a háttérükben. Mindenesetre a giccs ismérve, az anyagszerűtlen másnak-látszani-akarás és a funkcionalitás, a glamour és a DIY szövevényes viszonyáról fontos részleteket közölnek.

Az alkotótársakkal, ismerősökkel és barátokkal készült interjúkra épülő kutatás és az alapos és kiterjedt dokumentációgyűjtés közben, kronologikus vagy tematikus csomópontok mentén szervezve az eredményeket, a (milyen véletlen, Király utcai!) tranzitban látható kiállítást rendező két fiatal kurátor, MUSKOVICS GYULA és SOÓS ANDREA elegánsan és sikeresen elkerülte a miszticizálás-kultizálás, illetve a gyakran felbukkanó Andy Warhol-párhuzamra szűkítés veszélyét. Sokkal inkább az alkotói gondolkodásmód megjelenítési lehetőségeivel és annak egyéb alkotók munkásságával való kapcsolatával, visszhangjával és összefüggéseivel foglalkoztak, mindezzel különleges helyet biztosítva a kutatásnak és a vele karöltve létrejött kiállításnak a nyolcvanas évek művészetére iránt újabban mutatkozó érdeklődésből fakadó vállalkozások sorában. Két fotót engedtek meg csupán annak a „budapesti underground közegnek” a felvázolásához, amelynek körvonalait, minél többször találkozom ezzel a kifejezéssel, annál gyakrabban látom nagyon is bizonytalanul. A kiállítás korabeli, magyar és nemzetközi sajtótermékek Király Tamással foglalkozó cikkeinek bemutatása mellett egykori alkotótársak személyes archívumaiból válogatott fényképekkel, plakátokkal, dokumentumokkal fekteti le a kutatás alapjait és szögezi le az objektivitás szándékát. A legszembetűnőbb azonban a jó ízlés, amivel a kiállítás fiatal művészek közreműködésével létrejött designja rendelkezik. Tolakodás nélkül, ellenben önállóság és kreativitás ritkán látható jó párosításával találták meg az installálás módját, amely egyaránt reflektál az efemer, az olcsó, az újrahasznosítható, a könnyen elérhető anyagokra és a gondolkozásmód (a felhasznált anyagok jellegzetességei által is alátámasztott) végtelen rugalmasságára, organikus jellegére, szigorú játékoságára, amelyek Király Tamás életművét jellemezték. Ezt erősíti meg a gazdag utalásrendszerrel rendelkező címválasztás és

ezt egészíti ki a nyolcvanas években fénykorát élő, csináld magad fanzine-szerű kiállítási útmutató is, amely ellátja a dokumentációs funkciókat, tehermentesítve a falakat a képcédulák és leírások tömegeitől.

Megdöbbenően egyértelműen tárul fel az El Kazovszkij *Dzsan panoptikuma* és Király Tamás későbbi alkotói felfogása (egyébként az említett performance-sorozatban Király is szerepelt) közti kapcsolat. Ugyanilyen világossá válik a magyar posztmodern építészet, belsőépítészet és tárgytervezés Bachman Gábor és Vida Judit által képviselt (személyes és munkakapcsolatok által is alátámasztott) irányának megfelelő, klasszikus és forradalmi avantgárdból, ha úgy tetszik, annak dekonstruálásából és idézőjelbe tételezéséből táplálkozó formavilág, ami Király Tamás korai, „geometrikusnak” nevezett ruháinak jellemzője. A kiállításnak címet adó, 1988-as berlini bemutatóból megmaradt néhány (színházi jelmezt idéző) ruha és az eseményről készült felvétel pedig egyenesen egy orosz avantgárd vagy egy Oskar Schlemmer-féle Bauhaus színházi előadás visszhangjának tűnik. Ahogy azt az egyik kurátor a tárlatvezetésen megjegyezte, ez a párhuzam a német tudósításokban evidenciaként meg is jelent, míg a magyar sajtó a művészettörténeti párhuzamokat figyelmen kívül hagyva, csupán a pop, az extravagancia felől közelítette meg Király Tamás 1985

Nyitott Kapuk: KIRÁLY TAMÁS '80s, 2014, tranzit.hu, Budapest (részlet a kiállításról) © Fotó: Tulisz Hajnalka

KIRÁLY TAMÁS és THOMAI IOANNIDOU egy Váci utcai divetséta egyik állomásán, 1981 k. © Koppány Gizella

ALMÁSI JONATHAN CSABA Király Tamás és modellje a Batthyány téren, 1989 © Almási Jonathan Csaba

RODOLF HERVÉ Portré Király Tamásról, 1992 © Rodolf Hervé Alapítvány

után monumentálissá vált divatshow-it. Ezekről Müller Péter Sziámi *Király's dreams* című filmje alapján alkothat képet a látogató – de ha a Robert Capa központban megnézte a *Bőrödön viseled – Társadalmi konstrukciók vizuális kódjai* című kiállítását is, akkor a kétezres évek elejéről származó grandiózus Király-vízióval egészíthette ki az 1985-87 között készült bunueli világvé divatshow-performanszok felvételeit. A belvárosi New Art Stúdió „élő kirakatbabái”, a butik előtt lezajló, akciószerű divatséták (amelyekről beszámolt az Artpool *Aktuális Levél* nevű szamizdatja is 1983-ban) „leszármazottaival” emberek ezrei találkozhattak naponta a Sziget fesztiválon a rendszerváltás után, egészen a legutóbbi évekig: ha a kutatás és gyűjtőmunka a tervek szerint folytatódik, az életmű ilyen jellegű, belső összefüggéseire is fény derülhet.

Ha a neoavantgárd magatartás alapvető jellegzetessége az élet és a művészet között húzódó határ felszámolása, akkor Király Tamás alkotói fel fogása ebbe is besorolható, megnyugtató választ adva arra a kérdésre, hogy a privát események, scenírozott és egy-egy téma köré épített, minden résztvevő kreatív hozzájárulásával létrejövő baráti összejövetelek mennyire tartoznak csupán egy kis közösség életéhez, és mennyire emelhetők a szélesebb közösség kulturális életének részei közé. A Király Tamás és alkotótársai által megálmodott happeningek, színpadi show-k, amelyek meghatározó volta felé a feldolgozás eredményeinek mérlege billenni látszik, a kreativitásban feloldódó életbeli, kapcsolati és alkotói határok felől nézhetőek csupán, mobil autonóm zónákként, amelyekről a műfaji megkötések gondolata is idegen.

Kiállító művészek:

ALMÁSI JONATHAN CSABA, EL KAZOVSKIJ, RODOLF HERVÉ, KELE JUDIT, KIRÁLY TAMÁS, KOPPÁNY GIZELLA, KOZMA GYÖRGY, MÜLLER PÉTER SZIÁMI, PADI E. MARIANNA, SZILÁGYI LENKE, URBÁN TAMÁS, VÉCSY ATTILA

Közreműködők:

ARTPOOL MŰVÉSZETKUTATÓ KÖZPONT, BÓDY MAGDI, CSIPES ANTAL, GÉMES DÁVID, GYÜRE JUDIT, RODOLF HERVÉ ALAPÍTVÁNY, MANDA – MAGYAR NEMZETI DIGITÁLIS ARCHÍVUM, MARIAN KISS, MTVA – MÉDIASZOLGÁLTATÁS-TÁMOGATÓ ÉS VAGYONKEZELŐ ALAP, EL KAZOVSKIJ ALAPÍTVÁNY, KIRÁLY DÁVID, KOVÁTS NÓRA, NÁDOR KATALIN, OSA ARCHÍVUM, PARASZKAY GYÖRGY, PARÁK ANDREA, PUSKÁS ANDREA BÜFÉ, CLAUDIA SKODA, SPITZER GYÖNGYI, SZABÓ ILDIKÓ, SZATMÁRI GERGELY, ELENI TAXIDOU, VIDA JUDIT, WAHORN ANDRÁS

Az szerző az Emberi Erőforrások Minisztériumának Kállai Ernő ösztöndíjasa.

Nyitott Kapuk: KIRÁLY TAMÁS '80s, 2014, tranzit.hu, Budapest (részlet a kiállításról) © Fotó: Tulisz Hajnalka